

LEUK OM TE WETEN

NICE TO KNOW

Rechter Tie als herpetoloog

Marcel van der Voort

Dr. Robert Hans van Gulik (1910-1967) was niet alleen een voortreffelijk sinoloog en uitstekend diplomaat, maar ook een begenadigd schrijver. Naast zijn wetenschappelijke werk schreef hij zeventien, op historisch materiaal gebaseerde Chinese detectives met de beroemde rechter Tie (630-700) in de hoofdrol. In het boek *De vergiftigde bruid*, een bewerkte vertaling uit het Chinees van het boek *Tie Goeng An*, wordt rechter Tie zoals gebruikelijk weer geconfronteerd met drie moordzaken. Eén ervan is wel heel bizar: een mooie, jonge bruid sterft tijdens haar huwelijksnacht nog voordat het huwelijk geconsumeerd is kunnen worden. Alles wijst erop dat ze vergiftigd is door de thee die ze na het bruiloftsfeest in de slaapkamer nog gedronken heeft. Er zijn verdachten genoeg. De vader van de bruid beschuldigt bijvoorbeeld zijn schoonzoon van de moord. De scherpzinnige rechter Tie, die tot ergernis van de vader van de bruid weigert om de jonge weduwnaar door marteling tot een bekentenis te dwingen, weet door intelligent deduceren een verrassende moordenaar aan te wijzen. Hij lijkt al gauw menselijke handdadigheid voor de moord uit te sluiten. Als hij op de veranda de precieze plek ziet waar de meid het water voor de thee gekookt heeft, ontdekt hij de ware moordenaar. In het vermolmd houtwerk van de overkapping had zich een adder genesteld! De dampen van het kokende water hadden het dier verstoord. Rechter Tie besluit tot een reconstructie. Hij verzamelt alle betrokkenen op de veranda en geeft de meid opdracht om op de plek waar zij eerder voor de bruid het water had gekookt, een nieuwe ketel op te zetten. Dan gebeurt het volgende:

Judge Tie as a herpetologist

Marcel van der Voort

Not only was Dr. Robert Hans van Gulik (1910-1967) an excellent Sinologist, he was a gifted writer as well. Apart from his scientific work, he wrote seventeen Chinese detectives, based on historical material, with the famous judge Tie (630-700) playing the main character. In the book *Dee Goong An*, a translation from Chinese of the book *Tie Goeng An*, judge Tie is, as usual, confronted with three murder cases. One of these is truly bizarre: a beautiful, young bride dies during her wedding night even before being able to consummate the marriage. Everything suggests she has been poisoned by the tea she drank in the bedroom after the wedding party. There are plenty of suspects. For example the father of the bride accuses his son-in-law of the murder. The acute judge Tie, whom to the father's offense, refuses to torture the young widower to force him to make a con-

'Hij wees naar het dak van de veranda. Meneer Hoes (de vader van de bruid) keek omhoog. Iets roods was zichtbaar in het vermolmd hout van de dakbalk. Rechter Tie bleef wijzen. Ma Joeng, Tsjiao Tai, de agenten en de bedienden kwamen naar voren en keken in de richting die de vinger van de rechter aanduidde. Ze zagen het glanzende lijf van een rode adder die langzaam uit een gat in de balk naar voren kronkelde; het kwaadaardige kopje schoot omhoog en deinde heen en weer. De adder scheen de hitte van de stoom prettig te vinden. Opeens opende het reptiel zijn gemene bek en een paar druppels gif vielen in het waterpannetje. Rechter Tie liet zijn hand op zijn knie vallen en zei: "De adder is de moordenaar van de bruid." (Van Gulik, pagina 125)

Alom bewondering voor de scherpzinnigheid van rechter Tie. Maar toch. In ieder geval wist men in het begin van de jaartelling in West-Europa al, dat slangengif slechts werkzaam is als het door een beet wordt toegediend. Voor een 'bewijs' hiervoor maak ik gebruik van eerdere leesinspanningen, waarvan de resultaten zijn terechtgekomen in Van der Voort 2001, pagina 13-14:

Toen Julius Caesar in de nacht van de tiende januari van het jaar 49 voor Christus de Rubico overstak, ontkende hij daarmee een burgeroorlog (49-45) die hij - dank zij onvermoede hulp - in zijn voordeel zou beslissen. Zijn opponent was Pompeius, die aan zijn zijde Cato Minor vond. Cato heeft onder meer in Afrika, met name 'Lybië' geopereerd en uit de peptalk waarmee hij, alvorens aan een mars te beginnen, zijn soldaten trachtte te stimuleren, blijkt dat het niet altijd de legioenen van Caesar waren die zij te duchten hadden:

We marcheren richting kale vlakten en het fornuis van de wereld, waar de hitte van de zon verzengend is en water zelden in de bronnen wordt gevonden en waar de verdorde velden vuil

fession, manages to appoint a surprising murderer, by intelligent deduction. Soon he seems to exclude human hands as a cause for the murder. When he sees the exact spot on the veranda where the maid had boiled water for the tea, he discovers the real murderer. In the mouldered woodwork of the roof, a viper had settled itself! The steam of the boiling water had disturbed the animal. Judge Tie decides to make a reconstruction. On the veranda, he gathers all people involved and orders the maid to put up a new kettle, in the place where she had boiled the water for the bride earlier. Then the following happens:

'He pointed to the roof of the veranda. Mr. Hoes (the father of the bride) looked up. Something red was visible in the mouldered woodwork of the roof-beam. Judge Tie kept on pointing. Ma Joeng, Tsjiao Tai, the policemen and the servants came forward and looked in the direction in which the judge's finger was pointing. They saw the gleaming body of a red viper that was slowly crawling forward, out of a hole in the beam; the evil head dashed upwards and then swayed back and forth. The viper seemed to enjoy the heat of the steam. Suddenly the reptile opened its vicious mouth and a few drops of venom fell into the water pan. Judge Tie dropped his hand on his knee and said "The viper is the murderer of the bride" (Van Gulik, page 125")

Everywhere, the acuteness of Judge Tie was admired. But still. In any case, at the start of the Christian Era, people in Western Europe already knew that snake venom could only work if administered by a bite. To 'prove' my case for this, I make use of earlier reading exercises, of which the results have appeared in Van der Voort 2001 on page 13-14:

When Julius Caesar crossed the Rubico in the night of the tenth of January, 49 B.C., he unleashed a civil war by doing so, a war which he, thanks to unexpected help, would decide in his own favour. His opponent was Pompeius, who found Cato Minor at this side. Cato operated amongst others in Africa,

zijn door giftige slangen. (...) Voorop zal ik de woestijn betreden en voorop zal ik voet op het zand zetten; laat de hitte van de hemel me dan geselen en het vergiftige serpent op mijn pad zijn (...) Slangen, dorst, brandend zand - dat alles wordt verwelkomd door de dapperen. (Lucanus, 9.380-404)

Cato heeft in overvloed gekregen waar hij om vroeg. Zijn eigen speer dragend, marcheerde hij voor zijn naar adem en water snakkende soldaten uit door de eindeloze Libische vlaktes, onder een brandende zon, om tijdens momenten van rust als laatste te drinken. Slechts één keer heeft hij gedronken vóórdat zijn manschappen ook maar één druppel tot zich hadden kunnen nemen. Dat geschiedde tijdens een tocht door een streek die de uiterste grens vormde van het gebied waar menselijke bewoning nog mogelijk was. Water werd er zeldzamer en uiteindelijk ontdekte men nog een laatste bron... >maar een massa slangen had er bezit van genomen, bijna meer dan er op de grond konden zijn: gloeiend hete cobra's omringden de bron en dorstige dipsades bevonden zich in de bron zelf. Cato's manschappen leken ten dode opgeschreven. Hij overtuigde hen echter van de drinkbaarheid van het water; enerzijds door te vertellen dat het gif van slangen slechts dodelijk is als er sprake is van een beet, en anderzijds door bij uitzondering als eerste van het water te drinken en er niet aan te sterven. Dit laatste vooral zullen Cato's manschappen als geruststellend hebben ervaren.

Gif in water doodt 'dus' niet. Toch maar even geverifieerd bij een hedendaagse wetenschapper. En inderdaad, dr. Freek Vonk schreef me, dat slangengif uit eiwitten bestaat, dat net als de eiwitten van een biefstuk, in de maag wordt afgebroken. Het is nooit in staat om, in water gedronken, een mens te doden. De adder blijkt dus slachtoffer te zijn geworden van een rechterlijke dwaling, want de medewerkers van de rech-

more specifically 'Lybia', and from the pep talk with which he tried to motivate his soldiers before starting a march, it appears it were not always Caesar's legions they had to fear:

We march towards barren plains and the furnace of the world, where the sun's heat is excessive and water is seldom found in the springs, and where the parched fields are foul with venomous serpents. (...) Foremost I shall tread the desert, and foremost set foot upon the sand; let the heat of the sky then beat upon me and the poisonous serpent stand in my path (...). Serpents, thirst, burning sand – all are welcomed by the brave. (Lucanus, 9.380-404)

Cato got plenty of what he asked for. Carrying his own spear, he marched in front of his soldiers who were gasping for breath and craving for water, through the endless Libyan plains, under a burning sun, drinking last at times of resting. Only once did he drink before any of his men got the chance to take any of a drop of water. That was during a journey through a region that formed the outer border of the area where human occupation was still possible. Water became more and more scarce and finally they discovered a last well... > but masses of snakes had taken possession of it, almost more than could be possibly be on the ground: white-hot cobras surrounded the well and thirsty dipsades were in the well itself. Cato's men seemed to be doomed to die. Cato however convinced his men the water was drinkable; on the one hand, by telling them the venom of snakes was only deadly if a bite occurs, and on the other hand by drinking first from the water on this rare occasion and not dying from it. Especially the latter Cato's men will have found reassuring.

So, venom in water does not kill. Still, this was verified with a present-day scientist. And indeed, dr. Freek Vonk wrote to me that snake venom consists of proteins which, just as the proteins of a steak, are broken down in the

ter slaan hem genadeloos de kop in. De echte dader is de dans ontsprongen! Dat neemt niet weg, dat rechter Tie, onder meer omdat hij deze moord op de bruid opgelost heeft, gepromoveerd wordt tot president van de Hoge Raad in Peking.

stomach. It is never capable of killing a person if drunk in water. So the viper appears to be victim of a miscarriage of justice, because the judge's co-workers mercilessly smash in its head. But the fact remains that judge Tie gets promoted to president of the high court in Peking, amongst others because of solving this murder of the bride.

*Page number is from the Dutch translation of the book.

Translation into English: ing. Richard de Jong.

Literatuur

Gulik, Robert H. van, *De vergiftigde bruid*. Bewerking en vertaling uit het Chinees door -. Ingeleid en uit het Engels vertaald door Janwillem van de Wetering. Amsterdam, 1982.

Lucanus, *Pharsalia*. Loeb Classical Library. Harvard University Press. London, 1988.

Voort, Marcel van der, *Dat seste boec van serpentes. Een onderzoek naar en een uitgave van boek VI van Jacob van Maerlants Der naturen bloeme*. Hilversum, 2001.